

Nederlandse
**Gereformeerde
Kerken** Hoopvol onderweg
in Gods wereld

OVER DOPEN

Handreiking aan de kerken
als een gemeentelid vraagt opnieuw gedoopt te
mogen worden.

Inhoud

1. INLEIDING	3
PRAKTIJK	3
DOEL	3
INHOUD	3
2. MOTIEVEN	4
GEMIS	4
CONFRONTATIE	4
3. KARAKTER VAN DE DOOP	5
DE OPROEP EN DE BELOFTE	5
DE INVLOED VAN DE GEEST	5
HET KOMENDE KONINKRIJK	6
VEREIST GELOOF	6
VERSCHILLENDE ACCENTEN	7
4. EENMALIGE DOOP	8
EEN SACRAMENT VAN GOD	8
NIET TERUG NAAR NUL	8
DOOPERKENNING	8
5. DOOPBEVESTIGING	10
HEILIGING	10
AVONDMAAL	10
OPENBARE GELOFSBELIJDENIS	10
GELOFTE	11
6. VARIATIE IN KERKELIJKE VORMEN	12
DOOPHERINNERING	12
AANSPRAAK GEMEENTE	12
DOOPKAART	12
DOOPKAARS	12
DOOPVERJAARDAG	12
GESPREKSGROEP VAN OUDERS	12
KINDERWERK EN JEUGDWERK	12
ZELFBESPENKELING	12
DOOPVONT	12
ZALVING	13
ROND PASEN	13
7. ERGENS ANDERS OPNIEUW GEDOOPT	14
GEEN AFSCHIED	14
AMBTSDIENST	14
MAATREGELN	14
8. TENSLOTTE.....	15
<i>Bijlage 1: Inventarisatie door Kerkpunt</i>	16
<i>Bijlage 2: jongeren-samenvatting</i>	18

1. INLEIDING

In mei 2022 kwam de regio Amsterdam-Alkmaar van de (toen nog) Nederlands Gereformeerde Kerken met een verzoek bij haar landelijke vergadering. Het ging om vragen als: Kunt u ons helpen met een handreiking? Want er zijn gedoopte gemeenteleden die graag opnieuw gedoopt willen worden. Zo willen ze hun geloof (weer) tot uitdrukking te brengen. Hoe kunnen wij daar als kerken mee omgaan?

Een jaar later zouden NGK en GKv samen verdergaan als Nederlandse Gereformeerde Kerken. Daarom legde de landelijke vergadering dit verzoek voor aan de eerste synode van de verenigde kerken, de Synode van Deventer 2023. Een commissie kreeg toen de opdracht de bespreking hiervan op de synode voor te bereiden. In maart 2024 besloot de synode tot het opstellen van een handreiking voor kerkenraden. Deze tekst is het resultaat. Op 16 november 2024 heeft de synode deze handreiking vrijgegeven voor gebruik in de kerken.

Praktijk

Kees vertelt enthousiast over de christelijke gemeente in het buitenland waar hij naartoe ging tijdens zijn stage. Hij had zich daar ook laten dopen, opnieuw! Ria ging met een groep jongeren uit de gemeente naar een festival. Daar lieten zich ook mensen dopen. Zij ging spontaan mee het water in! Zulke verhalen zijn geen uitzondering meer. En ze maken indruk. Zeker als het om gemeenteleden gaat die door hun inzet en uitstraling een voorbeeldfunctie vervullen, vooral voor jongeren. Maar hoe reageer je daarop? En hoe reageer je als mensen vragen waarom dat alleen bij andere kerken en groepen kan, en niet bij ons? Wat zeg je als kerkenraad wanneer iemand met het verzoek komt gedoopt te worden, terwijl hij al (eens) gedoopt is?

Doel

Deze handreiking komt niet met pasklare antwoorden voor alle situaties. Aan de ene kant willen we niet dat mensen zullen zeggen: 'Je kunt je gerust opnieuw laten dopen, hoor. Bij de NGK is dat geen punt meer'. Maar ook niet dat hun conclusie is: 'Bij de NGK kan er helemaal niks'.

Het gaat ons echt om een helpende hand. We reiken de kerken en hun ambtsdragers materiaal aan waarmee ze in hun eigen situatie, in dat ene concrete geval, een afgewogen, eerlijke en Bijbels onderbouwde reactie kunnen geven. Een reactie die vaak begint met vragen, dóórvragen, en dan goed luisteren!

Inhoud

In de volgende paragrafen gaan we na wat er zoal bij die doopvraag komt kijken.

Paragraaf 2: Welke redenen zou iemand kunnen hebben om zich opnieuw te laten dopen?

Paragraaf 3: Wat is kenmerkend aan de doop? En komt dat wel voldoende tot zijn recht bij de doop van kinderen?

Paragraaf 4: Waarom zou je de doop niet mogen herhalen?

Paragraaf 5: Enkele alternatieven voor wie als kind is gedoopt en als volwassene, opnieuw of als nieuw, uitdrukking wil geven aan zijn geloof.

Paragraaf 6: Een aantal praktische vormen die kunnen helpen bij doopgedachtenis of doopbevestiging.

Paragraaf 7: Als een gemeentelid zich ergens anders opnieuw heeft laten dopen, heeft dat dan gevolgen voor zijn lidmaatschap van de gemeente of voor zijn eventuele ambtsdienst?

2. MOTIEVEN

Wie in gesprek gaat met iemand die zich opnieuw wil laten dopen, kan vaak positief verrast worden door zijn beweegredenen. Want meestal betekent het verlangen naar een tweede doop helemaal niet dat iemand geen waarde hecht aan zijn eerste doop. Eerder het tegendeel: hij heeft ontdekt hoe mooi het is gedoopt te zijn. Wel is het opvallend dat die eerste doop eigenlijk altijd de doop als kind is. Bijna nooit komt de vraag naar een tweede doop van iemand die al eerder als volwassene is gedoopt. Hoe zou dat zo komen?

Gemis

In zekere zin mist de kinderdoop iets, in vergelijking met de volwassendoop: je was er zelf niet bewust bij. Je had er niet om gevraagd, je hebt het niet als iets bijzonders beleefd, je hebt er zelfs geen herinnering aan. En ook als je die herinnering wel hebt - omdat je pas op kleuterleeftijd werd gedoopt, of nog later - waren het je ouders die de doopvragen beantwoordden, niet jij.

In een latere levensfase kan dat voor iemand gaan knellen als een gemis. Alsof de kinderdoop een halve doop is: wel compleet van Gods kant, met alle beloften die Hij wil geven, maar nog niet compleet van mijn kant. Want van mijn kant wil ik Gods beloften graag actief ontvangen. Ik wil lijfelijk beleven dat God mij in Christus aanneemt en me met zijn Geest wil vervullen. Ik wil met mijn doop aan iedereen laten zien dat ik mijn leven voortaan wijd aan Christus alleen.

Het verlangen daarnaar kan sterker worden als je meemaakt dat een goede kennis of een familielid zich als volwassene laat dopen. Je ziet met hoeveel overtuiging hij het doopbad ingaat. Je ziet hoe blij het hem maakt. En je denkt: dat wil ik ook! Geef mij ook zo'n doop, want die heb ik nog niet gehad.

Als kerkenraad of gemeente hoef je niet te schrikken als iemand zo'n verlangen tot uiting brengt. Integendeel, wees blij met iedereen die een levende relatie wil met zijn Heer en daar een passende vorm voor zoekt. Wees blij met iedereen die het als kostbaar ervaart gedoopt te worden en gedoopt te zijn.

Confrontatie

Natuurlijk kan het ook gebeuren dat iemand een nieuwe doop aanvraagt omdat hij meent dat de Bijbel de kinderdoop niet kent. Volgens zijn overtuiging is hij dus nog niet écht gedoopt.

Vermoedelijk weet hij dan wel dat een kerkenraad binnen de NGK daar anders over denkt en dus niet positief kan reageren op zijn aanvraag. Tenminste niet op déze grond. Want die gaat in tegen de belijdenis van de kerken, zie met name artikel 34 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en zondag 27 van de Heidelbergse Catechismus. Vaak kiest hij dan ook voor een andere kerkgemeenschap, waar ze geen kleine kinderen dopen maar alleen wie persoonlijk zijn geloof belijdt.

Maar stel dat hij toch doorzet, en zich zo aandient bij de kerk. Verwijs hem dan niet naar die andere kerkgemeenschap, waar men zijn overtuiging deelt en een tweede doop wel mogelijk zou zijn. Want willen we werkelijk kerk zijn, dan heten we iedereen welkom die van Christus is. Ook als hij op het punt van de doop een andere opvatting heeft. Stuur hem dus niet weg, maar houd hem vast en ga het gesprek aan.

3. KARAKTER VAN DE DOOP

De christelijke doop bouwt verder op de doop van Johannes. Johannes was trouwens niet de eerste in het Jodendom die doopte. Er was bijvoorbeeld ook al de 'proselietendoop'. Dat was een doop die niet-Joden konden ondergaan als ze bij het Joodse volk wilden horen.

Alle vier evangeliebeschrijvingen (van Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes) beginnen hun verhaal over Jezus met Johannes, die doopte. Ook Jezus laat zich door hem dopen, waarna de Geest van God op Hem neerdaalt (Matt.3:16, Marc.1:10, Luc.3:22, Joh.1:33).

Wanneer Jezus zijn leerlingen opdracht geeft om te gaan dopen, brengt Hij dat dan ook niet als iets totaal nieuws. Ze kenden de doop van Johannes en hadden zelf ook al eerder mensen gedoopt op een vergelijkbare manier (Joh.4:1,2).

Wel is de doop van Jezus meer dan die van Johannes, omdat Jezus zelf meer is dan Johannes. Johannes zegt al dat Jezus zal dopen *'met de heilige Geest en met vuur'* (Matt.3:11, Marc.1:8, Luc.3:16, Joh.1:33). Ook Paulus noemt dat als wezenlijk verschil: Johannes verwees door naar Jezus, die ons laat delen in zijn Geest (Hand.19:1-7).

De oproep en de belofte

Typerend voor de doop van Johannes is zijn oproep aan Joodse gelovigen - die als kind besneden waren - om zich te bekeren omdat het koninkrijk van de hemel eraan komt. Want Jezus zelf komt eraan! Zorg dat je klaar bent om Hem als je Heer te ontvangen. (Matt.3:2,3, Marc.1:2-4, Luc.3:3,4, Joh.1:23).

Johannes versterkt deze oproep met de belofte dat zonden vergeven worden (Marc.1:4, Luc.3:3). Die vergeving geeft Johannes niet zelf. Juist daarvoor verwijst Hij naar de komende Heer Jezus (Joh.1:29).

Beide elementen, de oproep tot inkeer en de belofte van vergeving, komen terug in het onderwijs over de christelijke doop. Heel duidelijk is dat op de Pinksterdag. Dan gaat blijken dat de christelijke doop een veel bredere horizon heeft dan de doop van Johannes. Dan worden besnedenen en onbesnedenen opgeroepen om zich te bekeren tot Jezus als hun verlosser. Maar dan gebruikt Petrus wel dezelfde woorden als die hij eerder (Luc.3:3) van Johannes had gehoord: *'Kom tot inkeer en laat u allen dopen in de naam van Jezus Christus om vergeving te krijgen van uw zonden'* (Hand.2:38).

Kort daarvoor had Jezus zijn leerlingen al opdracht gegeven alle volken te dopen *'in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest'* (Matt.28:19). Daarbij zei Hij ook welke consequenties dat heeft: *'Maak ze tot mijn leerlingen'* door hun *'te leren dat ze zich moeten houden aan alles wat Ik jullie opgedragen heb'* (Matt.28:20). De doop als teken van inkeer. En tegelijk: *'Wie gelooft en gedoopt is zal worden gered'* (Marc.16:16). De doop als teken van vergeving.

Beide elementen horen bij elkaar. Dat proef je als Paulus vertelt hoe hijzelf werd uitgenodigd om zich te laten dopen: *'Sta op, laat je dopen en je zonden wegwassen, terwijl je zijn naam aanroept'* (Hand.22:16). 'Je zonden laten wegwassen' is een mooie omschrijving van zowel 'tot inkeer komen' als 'vergeving ontvangen'.

Beide elementen zijn ook van belang als in de christelijke kerk kinderen worden gedoopt. De ouders moeten dan beloven dat ze hun kinderen een christelijke opvoeding zullen geven. Die opvoeding houdt beide in: vertel hun over God die in Christus onze zonden vergeeft en leer hun om zich te houden aan alles wat Jezus Christus ons heeft opgedragen.

De invloed van de Geest

Maar de christelijke doop is dus méér dan die van Johannes. Door de doop komen we onder invloed van de Geest. Dat is de Geest die op Jezus rust (Joh.1:33). Jezus deelt die Geest met ieder die door de doop op zijn naam is gezet (Hand.2:38,22:16).

Door die Geest komt de doop pas goed tot zijn recht. Want door die Geest geeft God in de doop alvast mee waar Hij ons om vraagt als vervolg van de doop. Hij wil dat we Hem vol vertrouwen gaan aanspreken als *'Abba, Vader'* (Rom.8:15). Daarom worden wij bij de doop ondergedompeld in die naam: de naam van de Vader. Hij wil dat we onze zondige praktijken doden (Rom.8:4-13). Daarom worden we gedoopt in de naam van de Zoon. Door zijn Zoon heeft God met de zonde afgerekend (Rom.8:3).

Maar zeker ook worden we gedoopt in de naam van de Geest. Want het is die Geest door wie we God echt durven aan te roepen met *'Abba, Vader'* (Rom.8:15). En het is de Geest door wie wij werkelijk onze zondige praktijken gaan doden (Rom.8:13).

Er gebeurt dus echt wel iets bij de doop! God stort door zijn Geest de winst van Christus' offer in ons uit. Voortaan zijn we Gods kinderen (Rom.8:16)! Voortaan zijn we door de doop in die ene Geest één lichaam geworden, het lichaam van Christus (1Kor.12:12,13).

Juist vanwege die Geestkracht van de doop durven wij ook kinderen te dopen. Niet alleen omdat we geloven dat kinderen vanaf het begin die Geest nodig hebben. Maar vooral ook omdat we geloven dat de Geest van God werkelijk in staat is om kinderen vanaf hun prille begin te heiligen voor Christus. Als ouders sta je er nooit alleen voor!

Het komende koninkrijk

De doop waartoe Johannes opriep, hoorde bij een speciaal moment: de Heer is in aantocht, het koninkrijk van de hemel is dichtbij (Matt.3:2, vergelijk Matt.3:17). De doop waartoe Jezus opdracht geeft, heeft diezelfde drang in zich. Als hij zijn leerlingen opdracht geeft om te dopen, verbindt Hij daaraan de volgende toezegging: *'Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van de wereld'* (Matt.28:20). Het ligt voor de hand om daarbij te denken aan de laatste lessen die Jezus voor zijn dood aan zijn leerlingen meegaf (Matt.24/25), over de verwachting van zijn terugkomst. De datum van die komst is niet bekend (Matt.24:36,42). Het zal langer duren dan verwacht, maar opeens zal Hij er zijn (Matt.25:5,6). Het is belangrijk dat de kerk dan klaarstaat om Hem te ontvangen, als een bruid die haar bruidegom opwacht en zich mooi maakt voor hem (2Kor.11:2, Openb.21:2, vergelijk Efez.5:26). Daarbij past de doop: *'de vraag aan God om een zuiver geweten'* (1Petr.3:21).

Het ligt voor de hand om bij die voorbereiding op de komst van Christus ook de kinderen te betrekken. God zelf gaat ons daarin voor. Hij sluit met Abraham een verbond, gericht op een grootse toekomst, compleet met koningen (Gen.17:6). En daar hoort het teken bij van de besnijdenis, juist bij pasgeborenen (Gen.17:12). Jezus zet die trend voort. Hij corrigeert zijn leerlingen, als die opgewonden spreken over het komende koninkrijk en daarbij graag vooraan willen staan. Kinderen moeten volgens hen maar even wachten. Maar Jezus haalt de kinderen juist in de kring en zet ze zelfs voorop (Marc.9:36, Marc.10:14). Wie het koninkrijk wil binnengaan, moet worden als een kind. Dus mag je kinderen niet op afstand houden.

Vereist geloof

Toch dopen wij niet alle kinderen voor wie de ouders dat vragen. Want bij de doop hoort ook geloof. In de woorden van Jezus (Marc.16:16): *'Wie gelooft en gedoopt is zal worden gered, maar wie niet gelooft zal worden veroordeeld'*. Of zoals Filippus zegt tegen de Ethiopiër die vraagt gedoopt te worden: *'Als u gelooft met heel uw hart, is het toegestaan'* (Hand.8:37).

Van pasgeborenen kinderen kun je niet verwachten dat ze al geloven. Maar van hun ouders mag je dat wel vragen. Alleen wanneer ouders vanuit hun geloof in God en Christus hun kinderen laten dopen, zijn ze welkom. Zo was het al bij de besnijdenis. Dat was meer dan een uiterlijk teken en had als doel *'de besnijdenis van het hart'* (Deut.30:6, Jer.4:4, Rom.2:29). Het gaat om hartelijke liefde voor God. Het gaat om oprecht geloof in Hem.

Geloof is dus vereist. Maar daaraan vooraf gaat Gods genadige keuze voor zondige mensen. In de tijd van het Oude Testament hoorden de kinderen bij de gelovige ouders en werden de jongetjes besneden. Zou het na de Pinksterdag in de tijd van het Nieuwe Testament dan armer zijn en de kinderen worden buitengesloten? Dat zou niet kloppen met hoe Jezus de kinderen zegent en hoe Paulus spreekt over het geheiligd zijn van de kinderen van gelovige ouders (1Kor.7:14).

Daarom is het verkeerd te beweren dat een kind pas kan worden gedoopt als het zelf bewust gelooft. Want de doop is geen bezegeling van jouw geloof, maar van Gods beloften. Wat God belooft, mag jij in geloof ontvangen. Vergelijk de zorgvuldige manier waarop Paulus geloof en besnijdenis met elkaar in verband brengt (Rom.4:11). Hij schrijft niet dat de besnijdenis van Abraham een beloning was voor zijn geloof, maar: *'het teken van de besnijdenis ontving hij later, om te bezegelen dat hij, als onbesneden, rechtvaardig was door zijn geloof'*. De HEER had Abraham rechtvaardig verklaard vanwege zijn geloof. Niet omdat zijn geloof hem automatisch rechtvaardig maakte, maar omdat de HEER het rékende als rechtvaardigheid (Rom.4:3,22). De besnijdenis was een bezegeling van dat geschenk van de HEER.

Zo vertelt ook de doop over onze rechtvaardigheid in Christus, als een belofte van God. Die belofte krijg je niet op basis van jouw goede geloof. Nee, de opdracht is juist dat jij die belofte in geloof aanneemt. Die opdracht geven we de kinderen al mee.

Verschillende accenten

Dat dopen van kinderen heeft als gevolg dat de meeste gemeenteleden in de Nederlandse Gereformeerde Kerken geen herinnering hebben aan hun eigen doop. Mijn ouders hebben dat voor me beslist. Ik was er toen wel bij, maar eigenlijk ook weer niet.

Hoe erg is dat? Het antwoord op die vraag hangt af van de accenten die je legt. Het gaat om accenten, niet om tegenstellingen. Want steeds is zowel het een als het ander van belang. Maar het maakt uit wat je daarbij benadrukt.

Zo is iedere doop aan de ene kant iets persoonlijks, en tegelijk aan de andere kant iets van ons samen, als kerkgemeenschap. Als je let op dat persoonlijke, zul je vooral het gemis voelen dat jij je doop als kind niet persoonlijk hebt ervaren. Maar als je de nadruk legt op de kerkgemeenschap, zul je het vooral als een cadeau zien dat je daar al vanaf je geboorte bij hoort. Van jongs af mag je al thuis zijn in de kring van wie door Christus zijn gekocht en zo deel uitmaken van zijn lichaam, de kerk.

Hetzelfde gaat op voor het gegeven dat de doop wil dat jij verandert. Voor die verandering zorgt God, met de kracht van zijn Geest, door het woord van zijn Zoon.

Als je op dat werk van God de nadruk legt, mag je met verwondering belijden dat Hij je al wilde kennen voordat je Hem kon kennen. Hij gaf je al het teken van de doop voordat je erom kon vragen. Je hoeft alleen maar antwoord te geven op zijn belofte.

Maar als je vooral benadrukt dat je doop niet compleet is zonder die wil om te veranderen, voel je eerder het verlangen om die twee ook echt bij elkaar te houden: bij de doop hoort bekering, dus hoort bij bekering toch de doop?

Zoals gezegd moeten we die accenten niet tegen elkaar uitspelen, alsof het een het ander uitsluit. Wel zijn er goede redenen het ene zwaarder te laten wegen dan het ander. Er is een rangorde.

Als we beide accenten in goede orde recht doen, eren we God als het begin van ons leven, eren we Christus Jezus als het fundament onder onze redding en eren we Gods heilige Geest als de kracht die ons geloof overeind houdt. Bij de doop hoort bekering, maar die bekering komt echt alleen door Hem.

Ook erkennen we dat God steeds heeft gewerkt aan een volk dat zijn eigendom is: niet alleen het Israël van vóór de komst van Christus Jezus, maar ook de christelijke kerk met Christus als hoofd. Hij roept ons persoonlijk, maar voegt ons dan wel samen als leden van één lichaam, vanuit die ene doop (Efez.4:4,5).

Wanneer iemand als volwassene wordt gedoopt, op grond van zijn geloof, kan hij het helemaal eens zijn met die rangorde in accenten: hij dankt God dat Hij hem door zijn Geest geroepen heeft een deel van Christus' lichaam te worden. Hij dankt God voor de doop waarin Hij deze vernieuwing van zijn bestaan komt bevestigen.

Maar ook wanneer gelovige ouders hun kind laten dopen, past dat volledig bij deze rangorde in de genoemde accenten. Zij danken God dat Hij in de kerk van Christus een veilig thuis biedt aan hen en hun kinderen. En dat God hen daar met zijn Geest persoonlijk aanraakt en meeneemt op zijn weg. Ze danken Hem voor de doop die deze nieuwe manier van leven markeert.

Er is daarom geen noodzaak die doop later te herhalen. Al in de kinderdoop kan en wil God ons alles geven.

4. EENMALIGE DOOP

Paulus heeft ooit (Hand.19:1-7) gemeenteleden aangemoedigd om zich voor de tweede keer te laten dopen. Ze hadden eerst alleen de doop van Johannes ontvangen. Maar ze hoorden van Paulus dat Jezus méér gaf: de heilige Geest! Dus lieten ze zich opnieuw dopen, nu in de naam van de Heer Jezus. En inderdaad daalde daarna de Geest op hen neer.

Waarschijnlijk waren zij niet de enigen die op deze manier tweemaal werden gedoopt. Onder de duizenden die zich op de Pinksterdag lieten dopen (Hand.2:41), waren er ongetwijfeld mensen die al eerder door Johannes waren gedoopt. De doop in de naam van Jezus Christus was dan hun tweede doop.

Maar nergens geeft het Nieuwe Testament aanleiding om te denken dat ook die doop in de naam van Jezus na verloop van tijd kan worden herhaald. Johannes moest nog doorverwijzen, naar Jezus, maar Jezus zelf wijst niet verder. *'Zijn naam is de enige onder de hemel die de mens redding biedt'* (Hand.4:12). Wie door de doop bij Hem is binnengekomen, is thuis. Mooier kan het niet meer worden.

Een sacrament van God

Er is bij de doop altijd sprake van een persoonlijke keuze: je vraagt om de doop, je laat je dopen (of je vraagt de doop voor je kinderen en je laat je kinderen dopen). Wie vooral op die eigen keuze let, zal minder moeite hebben met herhaling. Mooi toch, als iemand zijn verlangen om rein te zijn voor de Heer nog een keer tot uiting wil brengen?

Maar het wordt anders wanneer we vooropstellen dat de doop een sacrament is van God, een teken dat Hij van zijn kant aan ons geeft. Dan mag de doop alleen maar plaatsvinden als we zeker weten dat God dat teken ook wil geven. We dopen op zijn gezag. De doop hangt dus niet af van onze keuze of beleving, maar van de keus van Gods liefde voor zondige mensen.

Er is een duidelijk verschil tussen het sacrament van het avondmaal en het sacrament van de doop. Bij de instelling van het avondmaal is direct duidelijk dat Jezus dacht aan een herhaalde viering, als regelmatig levensonderhoud. Zo is het in de kerk ook steeds gebruikt. Het avondmaal vieren we telkens weer.

Maar als Jezus opdracht geeft te dopen, zegt Hij niet dat een christen herhaaldelijk gedoopt moet worden. Hij tekent de doop als de overgang naar een nieuw bestaan. Paulus noemt het de overgang van dood naar leven. Wie gedoopt is, kan niet meer terug (Rom.6:3-11). In de doop worden we heel persoonlijk aan Christus verbonden, met Hem meegenomen in zijn sterven en opstanding (Rom. 6) en door de kracht van de Geest krijgen we nieuw leven - Hij leeft in ons en wij in Hem.

Niet terug naar nul

Passend hierbij spreekt ook de onbekende schrijver van de Hebreeënbrieff: wie ooit onder invloed is gekomen van de Geest *'en vervolgens afvallig is geworden, kan onmogelijk een tweede maal worden bekeerd'*. Het zou zijn alsof *'zo iemand voor zichzelf de Zoon van God opnieuw kruisigt en aan bespotting blootstelt'* (Hebr.6:6).

Deze schrijver zegt daarmee natuurlijk niet dat er geen hoop meer is voor een christen die toch weer tot zonde vervalt. Zijn brief is juist gericht aan christenen van wie het geloof dreigt in te zakken. De brief is bedoeld om hen weer te activeren. Dat kan dus echt wel.

Maar, zegt de schrijver, we gaan niet weer bij nul beginnen. Je hebt al veel gekregen. Nou kunnen we niet doen alsof dat nu helemaal weg is en we het van de grond af weer moeten opbouwen (Hebr.6:1). We gaan niet terug, we willen vooruit!

Opmerkelijk is dat hij bij die fundamentele zaken die hij niet wil herhalen, ook *'de leer over het dopen'* noemt (Hebr.6:2). En opnieuw zal hij niet bedoelen dat hij niet meer wil spreken over de betekenis van de doop (want dat doet hij eigenlijk voortdurend). Maar hij gaat geen dooponderwijs geven als voorbereiding op een – in dit geval – hernieuwde doop. Dat is geweest, dat doen we niet nog een keer.

Dooperkenning

Vanouds geldt daarom in de kerk de regel dat iedere christen maar één keer gedoopt wordt.

Kerken erkennen zelfs de doop die in een andere kerkgemeenschap is bediend. Zie artikel C4.3 van de kerkorde van de NGK: *'De kerken erkennen de christelijke doop die elders op ordelijke wijze is bediend'*.

Voor die dooperkenning helpt dat de meeste kerken in Nederland (en daarbuiten) zich houden aan de aloude regel alleen bevoegde voorgangers de doop te laten bedienen, daarbij water te gebruiken en de naam uit te spreken van Vader, Zoon en heilige Geest.

Maar stel dat je er niet zeker van bent of wel aan al deze voorwaarden is voldaan. Of dat zelfs niet helemaal zeker is of je sowieso wel bent gedoopt. Of dat je bent gedoopt in een gezelschap dat nauwelijks de naam 'kerk' kan dragen. Wat dan?

Het is aan de kerkenraad om te beoordelen of dergelijke twijfels voldoende grond hebben. In buitengewone situaties is het denkbaar dat een kerkenraad besluit het zekere voor het onzekere te nemen en de aanvrager nu in ieder geval een duidelijke doop te gunnen.

Maar als regel is het goed terug te vallen op de betrouwbaarheid van God. Ook als je twijfelt aan de oprechtheid van je ouders toen ze je lieten dopen. Of als je twijfelt aan de opvattingen van degene die de doop heeft bediend en van de gemeenschap waar dat gebeurde. Je hoeft niet te twijfelen aan de macht van God om, los van de bedoelingen van mensen, zijn naam aan jou te verbinden. Wees Hem er dankbaar voor.

5. DOOPBEVESTIGING

Het verlangen zich opnieuw te laten dopen kun je waarderen als het verlangen zich opnieuw aan de Heer te geven. En daarbij opnieuw te ervaren dat Hij zich aan ons wil verbinden. Maar een tweede doop is dan dus niet mogelijk. Gelukkig zijn er andere vormen die God ons geeft. Of die de kerk hiervoor heeft ontwikkeld.

Heiliging

De mooiste herinnering aan de doop is de dagelijkse ervaring dat God zijn belofte waarmaakt. We kunnen met verwondering ontdekken hoe Hij ons vanaf die eens ontvangen doop echt ergens heeft gebracht. We hebben Christus steeds meer leren kennen. We zijn door Gods Geest veranderd. We geven ons gelovige antwoord op zijn belofte. Dat proces noemen we 'heiliging'. Je wordt als mens steeds verder gedreven op de weg naar het doel van jouw bestaan: het kennen van God, het leven vanuit het vertrouwen in Hem, het eeuwig leven met Hem. Het is goed om deze voortgang van Gods werk te vieren. En dat niet maar één of twee keer, maar telkens weer. Hij houdt niet op met aan ons te werken. Wij houden niet op met Hem daarvoor te bedanken.

Avondmaal

Een belangrijk middel om telkens te vieren hoe God ons door Christus tot nieuw leven brengt, is het avondmaal. Het is een vorm die Christus Jezus zelf aan zijn kerk heeft gegeven, net als de doop. Het avondmaal is een teken dat ons terugvoert naar die laatste nacht voor Jezus' dood (1Kor.11:23). Terwijl Hijzelf als geen ander de ernst van de situatie beseftte, vluchtte Hij niet weg, maar gaf zijn leven letterlijk uit handen. Hij deelde het brood uit aan zijn leerlingen. Hij liet hen proeven van zijn liefde die tot het uiterste zou gaan (Joh.13:1).

Elke keer als wij het brood aanpakken en opeten, ontvangen we uit handen van Christus Jezus de bevestiging van ons deel aan het nieuwe leven dat Hij met zijn dood en opstanding voor ons geopend heeft. De doop had ons al verteld hoe we mét Christus zijn gestorven en opgestaan; het avondmaal laat ons nu proeven van Gods goedheid in dat nieuwe leven.

En elke keer als wij na het brood de wijn drinken, mogen we elkaar toeroepen: het nieuwe verbond! Wij leven dankzij het offer van Christus in een vernieuwde en vaste relatie met God. Wij zijn thuis bij Hem (Ps.23:5,6). De doop heeft ons daar eenmaal binnengebracht; het avondmaal laat ons er voortdurend van genieten.

Een belangrijk aspect van het avondmaal is verder dat je er zelf actief bij betrokken wordt. *'Neem, eet'* (Matt.26:26)! Dat laat zien dat jij ervoor kiest te leven uit het geloof in Hem. Daarom, wie een bewuste bevestiging zoekt van zijn eens onbewust ontvangen doop, kan nergens beter terecht dan bij het avondmaal.

Toch blijft het mogelijk dat iemand die om een hernieuwde doop vraagt, geen genoeg neemt met deze uitnodiging voor het avondmaal. Hij kan als argument noemen dat het avondmaal geregeld plaatsvindt, terwijl hij juist de eenmalige markering zoekt van die ene grote omwenteling in zijn relatie met God. Ook kan hij aanvoeren dat het avondmaal een collectief gebeuren is: de hele gemeente viert het samen, op een moment door de kerkenraad bepaald. Zo kan ondersneeuwen wat hij met de aanvraag van de doop voor ogen had: persoonlijk betuigen hoe hij zich overgeeft aan zijn Heer. Weer betekent dit nog niet dat hij de waarde van het avondmaal miskent. Het betekent vooral dat hij graag meer wil dan dat.

Openbare geloofsbelijdenis

De kerken kennen al heel lang het ritueel van de openbare geloofsbelijdenis. Nadat God bij je doop zich aan jou heeft verbonden, zeg je zelf publiek 'ja' op een aantal vragen over jouw leven in die band met God. En voortaan geld je als 'belijdend lid' van de gemeente.

In de laatste decennia wordt deze vorm steeds vaker uitgebouwd. De betrokken jongeren (want dat zijn het meestal) krijgen gelegenheid persoonlijk iets te vertellen over hun weg naar dit moment. Ze geven een eigen 'getuigenis'. Dat levert mooie verhalen op, waarin de dank aan God voluit tot klinken komt.

Ook is het gebruikelijk dat hun de zegen van God wordt voorgehouden. Soms met een Bijbeltekst voor de hele groep, soms met een speciaal woord voor ieder persoonlijk. Die zegen kan gepaard gaan met handoplegging: een gebaar dat – vergelijkbaar met onze handdruk – onderstreept dat de gesproken woorden echt voor jou bedoeld zijn. De zegen legt een relatie.

Bovendien wordt de openbare geloofsbelijdenis vaak afgelegd naast of rond de doopvont: een teken dat jij in je geloof verder wil bouwen op wat je in je doop al gekregen hebt. Soms wordt daarbij een bloem in de doopvont gelegd om de verbondenheid tussen deze belijdenis en de doop tot uitdrukking te brengen.

Deze openbare en persoonlijk belijdenis is een persoonlijk getuigenis van wat God jou deed en hoe dat jou heeft gesterkt in je geloof in Hem. En zo'n getuigenis leent zich goed om na verloop van tijd te worden herhaald.

Iemand als Paulus heeft op deze manier meerdere keren verteld over de manier waarop Jezus hem gegrepen heeft (Hand.22, Hand.26). Ook in zijn brieven geeft hij meermalen een persoonlijk getuigenis van zijn omgang met de Heer (onder meer in 2Kor.12 en Filipp.3).

Zeker wanneer iemand bijzondere ervaringen heeft opgedaan of een belangrijke ontwikkeling heeft doorgemaakt in zijn geloof, kan het mooi zijn anderen daarover te vertellen. Dat kan in de privésfeer, het kan in een document, het kan ook in het openbaar, het kan ook in de kerk. En het is mooi wanneer de gemeente dan haar bijval betuigt en dit gemeentelid steunt in zijn beleving van Gods genade.

Toch kan de aanvrager van een hernieuwde doop ook van deze vorm zeggen dat het niet is wat hij bedoelt. Want een dergelijk getuigenis is vooral een belijdenis met alleen woorden. De doop – zeker de doop door onderdompeling – raakt je hele persoon.

Is er een andere vorm te vinden waarbij je je persoonlijk als mens van vlees en bloed laat onderdompelen in het nieuwe leven met Christus als Heer?

Gelofte

In de Bijbel kom je de vorm tegen van een vrijwillige gelofte, die ook betrekking kan hebben op de omgang met je lichaam.

In Numeri 5 wordt zo'n gelofte breed beschreven, in de wet op het nazireeërschap. Als iemand zich op een bijzondere manier wilde wijden aan de HEER, moest hij gedurende een bepaalde periode geen alcohol drinken en zelfs geen druiven eten; ook moest hij in die tijd zijn haar laten groeien en afstand houden van overledenen. In 1 Samuël 1 doet Hanna een vergelijkbare gelofte voor haar gewenste zoon (1Sam.1:11). Ook Paulus lijkt ooit zo'n gelofte te hebben afgelegd (Hand.18:18). En Jezus verwijst ernaar als Hij voor het laatst de Pesachmaaltijd houdt met zijn leerlingen (Luc.22:18).

In het nieuwe verbond staat het ons vrij om in een eigen stijl hierop voort te borduren of er variaties op aan te brengen. Belangrijk is wel dat je iets kiest dat past bij Gods koninkrijk, zodat Hij kan merken dat je het echt doet voor Hem.

Ook is het zinvol om vormen te kiezen die voor je omgeving te begrijpen zijn. Het laten groeien van je haren bijvoorbeeld (of juist het afscheren ervan) heeft in onze cultuur niet meer dezelfde betekenis als in het oude Israël.

Bekende vormen in deze tijd zijn het vasten, een retraite, een langeafstandswandeling, of je gedurende een bepaalde tijd inzetten voor een missionair of diaconaal project.

Wel zijn dit meest vormen die iemand persoonlijk kiest en ook persoonlijk uitvoert. Wie vraagt om een hernieuwde doop, zoekt juist een vorm die in een kerkdienst tot uiting kan komen.

6. VARIATIE IN KERKELIJKE VORMEN

Er bestaat binnen de kerken al een veelheid aan vormen en rituelen die helpen het besef van gedoopt te zijn levend te houden, of dat besef opnieuw tot leven te brengen.

We geven hieronder een aantal van zulke ideeën door, zonder ze daarmee van een speciaal kerkelijk stempel te willen voorzien; het is ook in die zin alleen maar een 'handreiking'. Voorop stellen we dat het wel van belang is om bij elke vorm van doopherrinnering door te praten over drijfveren en motieven, zodat ook bij deze vormen en rituelen niet de gelovige en zijn beleving en emotie, maar de trouw van God en zijn eer centraal blijft staan.

Doopherrinnering

Ouders kunnen de herinnering aan de doop levend houden met foto's of een video-opname.

Belangrijker nog is dat ze bij de doop van andere kinderen in de kerk hun eigen kind vertellen hoe het zelf ook eens zo is gedoopt, en wat dat dan betekent.

Aanspraak gemeente

Bij een doopsbediening wordt de gemeente aangesproken als getuige: ondersteun de dopeling in zijn geloofsontwikkeling.

Ook kan elke doop aanleiding zijn de kerkgangers te herinneren aan hun eigen doop. In een moment van stilte kan ieder daar eventueel voor zichzelf invulling aan geven.

Doopkaart

De kerk levert bij de doop meestal een schriftelijke herinnering, de 'doopkaart'. Ook wordt de doop met datum vermeld in de ledenadministratie.

Doopkaars

Soms geeft de kerk aan de ouders een doopkaars mee, die ze zelf na de doopsbediening hadden mogen aansteken. Bij bijzondere momenten in het leven van hun kind kan die kaars dan opnieuw worden aangestoken.

Doopverjaardag

Zo'n moment kan bijvoorbeeld de 'doopverjaardag' zijn: een jaarlijks gedenken van de dag waarop je bent gedoopt.

Zeker wanneer de geboortedatum en de doopdatum wat verder uit elkaar liggen, kan dat een mooie aanvulling zijn op de herinnering aan de doop.

Gespreksgroep van ouders

Wanneer een gemeente vaker dopelingen kent, kan het de moeite waard zijn om de ouders na verloop van tijd bij elkaar te brengen. Ze kunnen elkaar verrijken door te vertellen hoe ze zich inzetten om aan de doop een vervolg te geven voor hun kinderen.

Kinderwerk en jeugdwerk

Het is nauwelijks een nieuw idee te noemen, maar toch mag het in deze opsomming niet ontbreken: het kerkelijk onderwijs aan kinderen en opgroeiende jongeren.

We willen elke nieuwe generatie vertellen over Jezus, die de doop heeft ingesteld en er inhoud aan gaf. Zo mogen we samen genieten van de Geest van God die ons voor eeuwig leven geeft.

Zelfbesprenkeling

Er zijn er die wanneer ze in een – meestal rooms-katholiek – kerkgebouw komen, hun vingers in het wijwatervat dopen en er hun voorhoofd mee aanraken, als bewustwording van de ooit ontvangen doop.

Meer publiek is de vorm om bij openbare geloofsbelijdenis of een vergelijkbaar getuigenis water te nemen uit de doopvont, en zichzelf daarmee te besprenkelen.

Doopvont

De doopvont kan ook op een andere manier worden betrokken, bijvoorbeeld door er een roos in te leggen, of eenvoudig door de doopvont vast te houden.

Zalving

Wie in het oude Israël van huiduitslag was genezen, onderging een reinigingsritueel waarbij olie werd gebruikt (Lev.14:17,18). Ook de leerlingen van Jezus kenden het gebruik zieken met olie te zalven (Marc.6:13, Jak.5:14). Zo kan het nog steeds dienen als een soort van reinigingsritueel, en daarmee als bevestiging van wat we in de doop hebben ontvangen.

Daarnaast is het inzetten van zalving te verbinden aan de belofte dat we als christenen *'een koninkrijk van priesters'* (1Petr.2:9) zijn. Want juist priesters en koningen waren de figuren die in het oude Israël met olie werden gezalfd.

Zalving kan bij iemand thuis, maar kan ook in een kerkdienst worden gegeven.

Rond Pasen

Met Pasen gedenkt de kerk de dood en de opstanding van Jezus Christus. Het kan een mooie aanleiding zijn om juist rond Pasen eens stil te staan bij de doop: onze dood en opstanding met Christus, en de betekenis daarvan voor ons leven in deze tijd.

Je zou er zelfs een complete paasnachtdienst aan kunnen wijden, startend in het duister van de zonde die we afzweren, tot aan het morgenlicht van Gods genade in Christus' opstanding.

7. ERGENS ANDERS OPNIEUW GEDOOPT

Het blijft bij dit alles mogelijk dat de betrokkene zegt: alles goed en wel, maar ik verlang niets anders dan een echte doop. Een doop die ik nu, anders dan mijn doop als kind, voluit beleven wil. En als dat niet kan in mijn eigen kerk, dan maar ergens anders.

Sommigen gaan daarvoor naar een andere kerkgemeenschap. Anderen laten zich dopen in de besloten kring van familie of vrienden.

Geen afscheid

Wanneer iemand laat merken dat hij een dergelijke uitwijkmogelijkheid serieus overweegt, is dat geen reden om als kerk toch maar overstag te gaan. Want wij durven niet te schipperen met de sacramenten van onze Heer.

Maar ga de betrokken persoon evenmin onder druk zetten of dreigen met tuchtmaatregelen. Ook niet wanneer hij komt vertellen dat hij zich inmiddels daadwerkelijk ergens anders heeft laten dopen. Blijf liever bij de waardering die je in eerdere gesprekken hebt geuit voor zijn motivatie, zijn weg met de Heer, zijn verlangen om zich met zijn hele persoon te verbinden aan Christus Jezus.

Maak duidelijk dat je hem om zijn geloof nog steeds ziet als broer (of zus) in geloof. Hij is en blijft volwaardig lid van de gemeente.

Uit het enkele feit dat iemand zich elders heeft laten dopen, mag je evenmin concluderen dat hij zich 'feitelijk heeft onttrokken'. Vergelijk hiervoor artikel C11.1 van de kerkorde, dat zwaardere eisen stelt aan zo'n constatering van een onttrekking.

Ambtsdienst

Er kan aanleiding zijn voor de kerkenraad om iemand die zich opnieuw heeft laten dopen, niet te roepen tot het ambt van ouderling of diaken. Toch geldt hier geen automatisme. Want zoals gezegd betekent een herdoop nog niet dat iemand de kinderdoop afwijst. Ambtsdragers moeten zich houden aan de belijdenis van de kerk. Dat is na een herdoop misschien wel moeilijker geworden, maar niet bij voorbaat onmogelijk. Wanneer iemand oprecht trouw betuigt aan de belijdenis van de kerk, en niet van plan is in de gemeente het idee van een tweede doop uit te dragen, is er wat dat betreft geen verhindering hem te roepen tot een ambt.

Maatregelen

Maar stel dat iemand zijn herdoop propageert in de gemeente, als de enige juiste weg, en daarmee gemeenteleden in verwarring brengt. Dan is het denkbaar dat de kerkenraad met het oog op de vrede in de gemeente maatregelen wil nemen. Dat kan. Hoofdstuk D van de kerkorde wijst in zo'n geval de weg om ieder te bewaren bij God, die in de doop zijn naam op ons heeft gelegd. Die naam willen we in ere houden.

8. TENSLOTTE

Tot slot, de doop blijft een schitterend teken met veel mooie kanten. Van harte spreken we de wens uit dat deze handreiking over dopen de kerkenraden van de Nederlandse Gereformeerde Kerken mag helpen bij gesprekken over dat teken. Een teken waarover in de loop van de tijd veel gedacht en geschreven is en waarover nog wel meer gedacht en geschreven gaat worden. We bidden dat deze handreiking mag bijdragen aan het versterken van plaatselijke kerken in het vertrouwen op de God van onze doop. Het zou mooi zijn als het werken met deze handreiking daarnaast ook persoonlijk geloof van broers en zussen in de Heer mag verdiepen. Bij gegroeide diversiteit in hoe er naar de doop wordt gekeken binnen onze kerken is het goed om blijvend in gesprek te zijn. Zodat we samen als nieuwe mensen opstaan om te leven, verbonden aan onze Heer.

Deventer, 16 november 2024

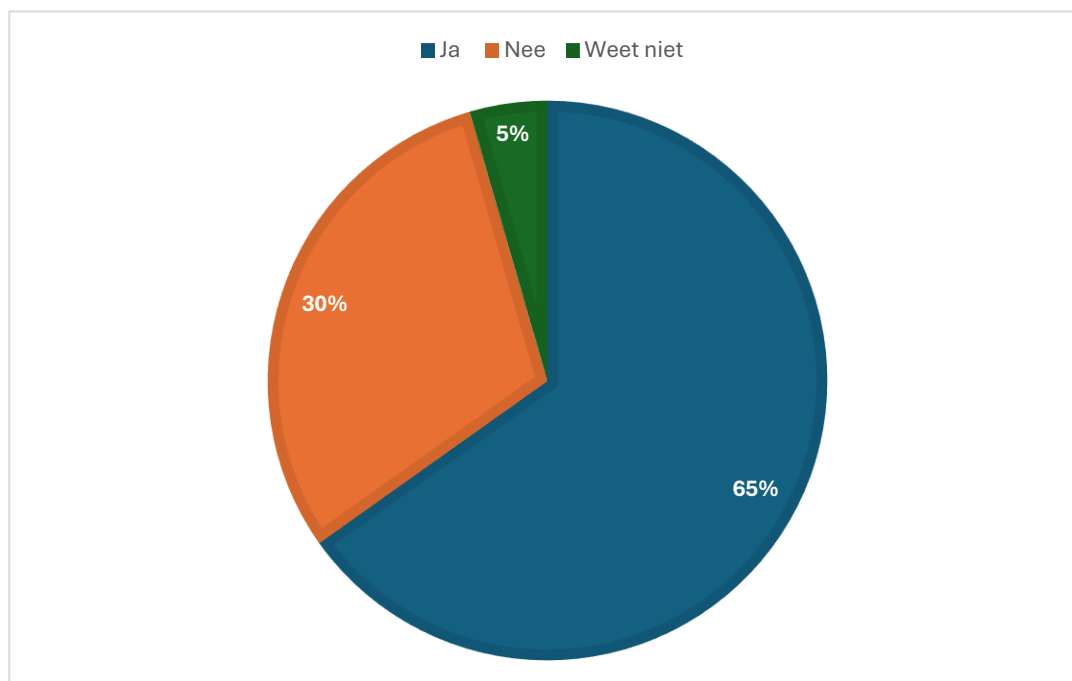
Bijlage 1: Inventarisatie door Kerkpunt

Bij de besluitvorming over deze doophandreiking werd door de synode genoemd dat ook “het resultaat van een inventarisatie naar hoe het verlangen naar doopvernieuwing binnen de NGK leeft” (besluit 1b3) zou worden opgenomen.

Er is een enquête uitgezet onder 249 predikanten in de NGK. Binnen twee weken hadden 112 predikanten gereageerd: een responsrate van 45%.

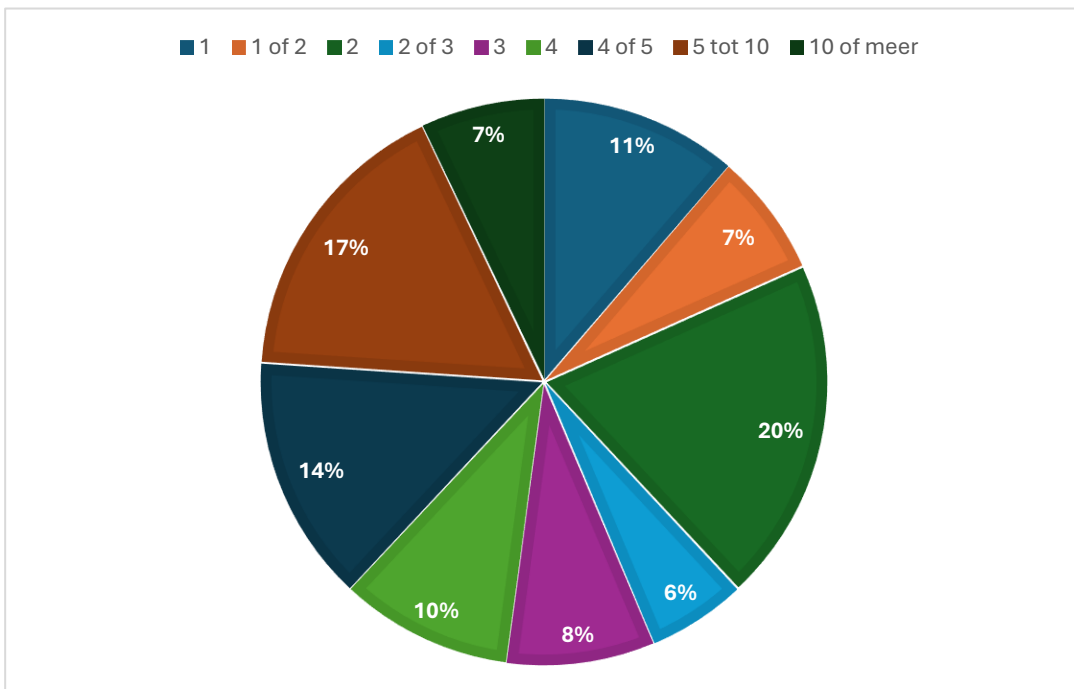
Hieronder de antwoorden op de eerste twee vragen, waarbij het om aantallen ging.

Zijn er in je kerkelijke gemeente situaties bekend uit ± de afgelopen 10 jaren waarin gemeenteleden het verlangen hebben geuit naar het (opnieuw) gedoopt worden, nadat zij als kind al gedoopt waren? (N=112)

Bij een vijftal antwoorden is uit de tekst afgeleid of het een ja, nee of weet niet was.

Als er dat verlangen is geuit, om hoeveel mensen gaat dat? N=73

Een heel aantal mensen vulden een paar/enkele of ongeveer 3 in. Deze zijn dan toebedeeld aan een van de categorieën (een paar en enkelen zijn ingedeeld bij 2).

In ongeveer de helft van de 73 gemeenten gaat het om 1-3 personen, in de andere helft om 4 of meer personen.

[Een korte geschreven samenvatting van deze resultaten volgt nog]

Bijlage 2: jongeren-samenvatting

[Volgt nog]